

Regelrechter toegang tot het recht

Vanaf 1 maart 2025 is er een nieuw soort rechter genaamd de Regelrechter.¹ De Regelrechter is een experiment binnen de rechtspraak met als doel om geschillen op een laagdrempelige, snelle en effectieve manier op te lossen.² De Regelrechter is echter niet meteen bij alle rechtbanken beschikbaar, maar alleen bij de rechtbanken Den Haag, Overijssel, Rotterdam en Zeeland-West-Brabant.³

Met dit experiment wil de rechtspraak een aantal dingen onderzoeken. Ten eerste willen ze onderzoeken of door de Regelrechter de drempel wordt verlaagd voor mensen om een zaak aanhangig te maken of om verweer te voeren.⁴ Ten tweede is het doel van het experiment om te onderzoeken of de procedure tot beëindiging van het geschil eenvoudiger, sneller en effectiever kan worden doorlopen.⁵ En ten derde wordt er onderzocht of een geschil vaker op een minnelijke wijze wordt opgelost.⁶ Om deze drie punten te kunnen onderzoeken en te kunnen beoordelen, is de rechtbank Noord-Holland aangewezen als controlerechtbank. In deze rechtbank worden dus soortgelijke zaken volgens de reguliere procedure behandeld om te kijken wat het verschil is.⁷

Achtergrond van het experiment

Het experiment is opgesteld omdat rechtzoekenden in de praktijk vaak drempels ervaren bij het voeren van procedures.⁸ Het concept van de Regelrechter vloeit voort uit eerdere experimenten die de rechtspraak heeft uitgevoerd binnen het traject van Maatschappelijke Effectieve Rechtspraak (MER). MER houdt in, zoals de naam al verklapt, dat de rechtspraak als doel heeft om maatschappelijke effectief te zijn en dus ook echt de problemen oplost voor rechtzoekenden.⁹

Kijk bijvoorbeeld eens naar de dagvaardingsprocedure. Hier zitten veel regels aan verbonden en het vereist de betrokkenheid van een deurwaarder. Rechtzoekenden in kantonzaken die zonder rechtsbijstand procederen ervaren hierdoor drempels bij het starten van een procedure of bij het verweren van zichzelf. Het gevolg hiervan is dat er veel verstekvonnissen worden uitgedeeld, waardoor de mogelijkheid tot een schikking verloren gaat.¹⁰ Omdat dit niet echt Maatschappelijk Effectieve Rechtspraak is, is de Regelrechter ingezet om dit op te lossen.

¹ Procesreglement Regelrechter rechtbanken P. 12

² Nota van toelichting P. 8

Staatscourant 2025 nr. 2354 P. 1

³ Art. 3 lid 1 Tijdelijk besluit experiment regelrechter

⁴ Art. 2 sub a Tijdelijk besluit experiment regelrechter

⁵ Art. 2 sub b Tijdelijk besluit experiment regelrechter

⁶ Art. 2 sub c Tijdelijk besluit experiment regelrechter

⁷ Art. 3 lid 2 Tijdelijk besluit experiment regelrechter

Staatscourant 2025 nr. 2354 P. 2

⁸ Nota van toelichting P. 9

⁹ Nota van toelichting P. 8

¹⁰ Nota van toelichting P. 9

Hoe verloopt de procedure precies?

Het doel van de Regelrechter is nu wel duidelijk: een laagdrempelige, eenvoudige, snelle en effectieve procedure. Maar hoe ziet zo een procedure er nu precies uit, en wat maakt hem dan toegankelijker dan een normale procedure?

1. Start van de procedure: het aanvraagformulier

Zoals je zou verwachten is de eiser degene die de procedure start. Wat wel anders is, is dat hij dit niet doet door middel van een dagvaarding die door een deurwaarder moet worden betekend en worden uitgereikt.¹¹ Maar met een eenvoudige aanvraagformulier die hij zelf in moet dienen bij de rechtbank.¹² In dit formulier moet hij de naam en adresgegevens van hemzelf en degene die hij wil gedagen zetten. Daarnaast moet hij een omschrijving geven van zijn eis en eventuele nevenvorderingen. Als het bekend is welk standpunt de gedaagde zal innemen, dan moet de eiser dit ook vermelden. En als laatste moet hij een beschrijving geven van de bewijsstukken.¹³

Het aanvraagformulier kan op verschillende manier worden ingediend. Dit kan per post, langs de elektronische weg, aan de balie van de rechtbank of via de brievenbus van de rechtbank.¹⁴ De Regelrechter beoordeelt aan de hand van het formulier of de zaak aan de voorwaarden van het experiment voldoet.¹⁵ Stel er mist nog belangrijke informatie, dan krijgt de eiser 10 dagen de tijd om deze nog aan te vullen.¹⁶

Als de Regelrechter niet in aanmerking komt om de zaak te behandelen, krijgt de eiser daar een bericht over. Er wordt dan ook uitgelegd op welke manier de zaak in de reguliere procedure kan worden voortgezet.¹⁷

Wat nog handig is om te weten, is dat de eiser griffierecht is verschuldigd wanneer de zaak aanhangig is gemaakt. Dit moet hij binnen 4 weken betalen.¹⁸ Er is echter wel een verschil wanneer een procedure bij de Regelrechter aanhangig is vergeleken met een reguliere procedure. Bij een reguliere procedure is de zaak namelijk aanhangig vanaf de dag van de dagvaarding,¹⁹ dat gaat een beetje moeilijk bij de experimentele procedure. Voor de procedure bij de Regelrechter geldt dat de zaak 5 dagen na de indiening van het aanvraagformulier aanhangig is. Tenzij de Regelrechter natuurlijk heeft besloten dat hij de zaak niet kan behandelen.²⁰

2. Verweer van de gedaagde: het reactieformulier

Vervolgens wordt de gedaagde door de rechtbank op de hoogte gesteld van de procedure. Hij ontvangt een afschrift van het aanvraagformulier en de bewijsstukken die de eiser heeft ingediend.²¹ Daarnaast ontvangt hij ook een reactieformulier waarmee hij verweer kan voeren.

¹¹ Art. 45 Rv

¹² Art. 7 lid 1 Tijdelijk besluit experiment regelrechter

¹³ Art. 7 lid 2 Tijdelijk besluit experiment regelrechter

¹⁴ Art. 7 lid 1 Tijdelijk besluit experiment regelrechter

¹⁵ Art. 7 lid 3 Tijdelijk besluit experiment regelrechter

¹⁶ Art. 7 lid 4 Tijdelijk besluit experiment regelrechter

¹⁷ Art. 7 lid 5 Tijdelijk besluit experiment regelrechter

¹⁸ Art. 16 Tijdelijk besluit experiment regelrechter

¹⁹ Art. 125 lid 1 Rv

²⁰ Art. 8 lid 1 Tijdelijk besluit experiment regelrechter

²¹ Art. 8 lid 3 Tijdelijk besluit experiment regelrechter

Ook kan hij als hij dat wil een tegenvordering instellen.²² De gedaagde heeft eigenlijk pech als hij niet wil meedoen aan de procedure bij de Regelrechter. Het is namelijk zo dat wanneer de eiser kiest voor deze procedure, de gedaagde hierin mee moet gaan.²³

Het reactieformulier moet uiterlijk 10 dagen voor de mondelinge behandeling worden ingediend. Net zoals bij het aanvraagformulier kan dit per post, langs elektronische weg, aan de balie van de rechtbank of via de brievenbus. Het kan zo zijn dat de gedaagde meer tijd nodig heeft. Als dat zo is kan hij uitstel vragen. De Regelrechter besluit echter wel of dit wordt verleend of niet.²⁴

Als de gedaagde in zijn verweer een tegenvordering stelt, mag die geldvordering maximaal €5.000 in hoofdsom bedragen. Indien de vordering boven dat bedrag zit wordt de zaak verwezen naar een reguliere procedure, tenzij de Regelrechter anders bepaalt.²⁵ De gedaagde kan zijn verweer en tegenvordering ook in de mondelinge behandeling naar voren brengen, mocht hij geen reactieformulier hebben ingediend.²⁶ Dat is in een reguliere procedure anders. De gedaagde is daar verplicht om schriftelijk te reageren door middel van een conclusie van antwoord.²⁷

3. Verplichte mondelinge behandeling

Er wordt voor elke zaak bij de Regelrechter een mondelinge behandeling ingepland. De datum hiervan wordt zo snel mogelijk bepaald.²⁸ De partijen worden geïnformeerd over deze datum²⁹ en ze krijgen de mogelijkheid om aan te geven of ze verhinderd zullen zijn.³⁰ Kort voor de mondelinge behandeling herinnert de griffie partijen telefonisch, per sms-bericht, WhatsApp of per post aan de datum van de zitting.³¹ Ook dit is een groot verschil met de reguliere procedure. In de reguliere procedure vindt namelijk alleen een mondelinge behandeling plaats indien de rechter dat nodig acht.³²

Zowel de eiser als de gedaagde krijgen tijdens de mondelinge behandeling de kans om hun eis te wijzigen of te vermeerderen. Daarnaast kan zoals net ook al vermeld is de gedaagde tegenvorderingen instellen tijdens de mondelinge behandeling. Dan moet de wederpartij hier wel vooraf op de hoogte van zijn, of had kunnen zijn.³³ Als het gevolg van de verhogingen van de eisen ervoor zorgen dat ze buiten de reikwijdte van het experiment vallen, wordt de zaak doorverwezen naar de normale procedure. Tenzij de Regelrechter anders beslist.³⁴

4. Bewijs en processtukken

Bij zowel het aanvraagformulier als het reactieformulier moeten bewijsstukken worden toegevoegd. Indien stukken later dan 10 dagen voor de mondelinge behandeling worden

²² Art. 10 lid 3 Tijdelijk besluit experiment regelrechter

²³ Art. 5 Tijdelijk besluit experiment regelrechter

²⁴ Art. 10 lid 1 Tijdelijk besluit experiment regelrechter

²⁵ Art. 10 lid 4 Tijdelijk besluit experiment regelrechter

²⁶ Art. 10 lid 6 Tijdelijk besluit experiment regelrechter

²⁷ Art. 128 Rv

²⁸ Art. 8 lid 2 Tijdelijk besluit experiment regelrechter

²⁹ Art. 8 lid 3 sub c Tijdelijk besluit experiment regelrechter

³⁰ Art. 9 Tijdelijk besluit experiment regelrechter

³¹ Art. 11 lid 1 Tijdelijk besluit experiment regelrechter

³² Art. 131 Rv

³³ Art. 11 lid 2 Tijdelijk besluit experiment regelrechter

³⁴ Art. 10 lid 4 Tijdelijk besluit experiment regelrechter

ingediend, kan de Regelrechter deze buiten beschouwing laten, tenzij de goede procesorde zich daartegen verzet.³⁵

5. Uitspraak

De Regelrechter doet uitspraak tijdens de mondelinge behandeling of zo snel mogelijk daarna. Als de uitspraak toch later plaatsvindt, wordt de dag waarop deze zal worden gedaan aan de partijen medegedeeld. De uitspraak wordt per post en, indien mogelijk, langs elektronische weg verzonden.³⁶

Stel dat de gedaagde niet verschijnt of geen verweer voert, kan er verstek worden verleend door de Regelrechter.³⁷ In dat geval kan de gedaagde verzet instellen door een schriftelijke mededeling aan de griffier, waarna hij een reactieformulier ontvangt en binnen tien dagen alsnog verweer kan voeren.³⁸

In beginsel is degene die in het ongelijk wordt gesteld degene die de proceskosten moet betalen. Maar de kosten kunnen geheel of gedeeltelijk worden gecompenseerd door de rechter, afhankelijk van de omstandigheden van het geval.³⁹

Evaluatie van het experiment

Het bureau dat dit onderzoek gaat evalueren is Andersson Elfferst Felix.⁴⁰ Het doel van deze evaluatie is om te kijken of dit experiment in de praktijk daadwerkelijk de gestelde doelen behaald.⁴¹ Dus ze gaan kijken of mensen door de Regelrechter sneller een zaak starten en of de drempel echt is verlaagd. Ook kijken ze of de procedure dan sneller, eenvoudiger en effectiever verloopt. En ze kijken of geschillen bij de Regelrechter vaker op een minnelijke wijze worden opgelost dan bij de reguliere procedures.⁴²

Om dit goed te kunnen onderzoeken, worden de zaken die door de Regelrechter worden behandeld in de rechtbanken Den Haag, Overijssel, Rotterdam en Zeeland-West-Brabant vergeleken met soortgelijke zaken die volgens de reguliere procedure worden behandeld in de rechtbank Noord-Holland.⁴³ Andersson Elffers Felix let daarbij op een aantal punten.⁴⁴

Ten eerste kijken ze hoeveel zaken via de experimentele procedure zijn behandeld. Dit vergelijken ze vervolgens met het aantal soortgelijke zaken die de rechtbank Noord-Holland heeft behandeld door middel van de reguliere procedure.⁴⁵ Waar ze daarnaast op letten is hoe snel de zaak is afgehandeld, en of de uitkomst dan een schikking of een uitspraak is.⁴⁶ Hoe vaak partijen niet

³⁵ Art. 12 Tijdelijk besluit experiment regelrechter

³⁶ Art. 13 Tijdelijk besluit experiment regelrechter

³⁷ Art. 14 lid 1 Tijdelijk besluit experiment regelrechter

³⁸ Art. 14 lid 2 en 3 Tijdelijk besluit experiment regelrechter

³⁹ Art. 15 Tijdelijk besluit experiment regelrechter

⁴⁰ Art. 17 lid 1 Tijdelijk besluit experiment regelrechter

⁴¹ Art. 17 lid 1 Tijdelijk besluit experiment regelrechter

⁴² Art. 2 Tijdelijk besluit experiment regelrechter

⁴³ Art. 3 Tijdelijk besluit experiment regelrechter

⁴⁴ Art. 17 Tijdelijk besluit experiment regelrechter

⁴⁵ Art. 17 lid 2 sub a, 1 Tijdelijk besluit experiment regelrechter

⁴⁶ Art. 17 lid 2 sub a, 5 en 7 Tijdelijk besluit experiment regelrechter

komen opdagen, hoe vaak verstek wordt verleend en of er verzet of hoger beroep wordt ingesteld wordt ook allemaal meegenomen in het onderzoek.⁴⁷

Naast de inhoudelijke punten van de experimentele procedure, kijkt Andersson Elffers Felix ook naar wat de ervaringen van de betrokkenen zijn. Om dit te kunnen onderzoeken worden eisers, gedaagden, gemachtigden, medewerkers van de griffie en rechters geïnterviewd of krijgen een vragenlijst.⁴⁸ Ze delen dan hun ervaring over de eenvoud, snelheid en effectiviteit van de procedure die ze gekozen hebben of waar ze bij betrokken zijn.⁴⁹ Daarbij wordt meteen onderzocht waarom ze dan precies voor een bepaalde procedure hebben gekozen.⁵⁰

Zoals eerder vermeld is een mondelinge behandeling in de reguliere procedures niet altijd verplicht. Het onderzoeksbureau kijkt daarom hoe mensen het vinden dat een mondelinge behandeling wel verplicht is bij de Regelrechter.⁵¹ Daarbij wordt er meteen onderzocht hoe het ervaren wordt dat eisen kunnen wijzigen tijdens de mondelinge behandeling.⁵² En hoe vaak de Regelrechter proceskosten geheel of gedeeltelijk compenseert wordt ook meegenomen in het onderzoek.⁵³

Wat de rechtspraak ook wil verbeteren met de Regelrechter, is de communicatie tussen de rechtbank en partijen, daar kijkt Andersson Elffers Felix dus ook naar.⁵⁴ Het is natuurlijk handig dat de vervanging voor de dagvaarding en conclusie van antwoord daadwerkelijk eenvoudiger en toegankelijker zijn. Daarom kijken ze of het aanvraagformulier en het reactieformulier echt een verbetering zijn ten opzichte van de dagvaarding en conclusie van antwoord.⁵⁵

Als laatste wordt ook meegenomen hoe groot de werklast van de experimentele procedure is voor de rechtbankmedewerkers⁵⁶ en wordt gekeken naar de rol en aanwezigheid van rechtsbijstandsverleners tijdens de procedure.⁵⁷

Conclusie

De Regelrechter lijkt in eerste opzicht een goede stap in de richting naar een toegankelijker rechtspraak. Iets waar wij bij Zuyd Legal Lab ook naar streven. De drempel van de ingewikkelde dagvaarding en de daaraan verbonden deurwaarder valt weg. De verplichte mondelinge behandeling betekent dat zowel eisers als gedaagden beter hun situatie en eisen naar voren kunnen brengen. De rechter kan hierdoor MER toepassen met het doel om de problemen echt op te lossen. Op papier klinkt dit veelbelovend. Echter, het experiment is pas op 1 maart 2025 ingegaan. Het is dus natuurlijk nog veel te vroeg om te weten of de beoogde doelen op papier ook daadwerkelijk overeenkomen met de praktijk. Over 3 jaar⁵⁸ zullen we er achter komen of het recht inderdaad toegankelijker is geworden door de Regelrechter.

⁴⁷ Art. 17 lid 2 sub a, 6 en 8 Tijdelijk besluit experiment regelrechter

⁴⁸ Art. 17 lid 2 sub c Tijdelijk besluit experiment regelrechter

⁴⁹ Art. 17 lid 3 sub a Tijdelijk besluit experiment regelrechter

⁵⁰ Art. 17 lid 3 sub b en c Tijdelijk besluit experiment regelrechter

⁵¹ Art. 17 lid 3 sub e Tijdelijk besluit experiment regelrechter

⁵² Art. 17 lid 3 sub k Tijdelijk besluit experiment regelrechter

⁵³ Art. 17 lid 3 sub n Tijdelijk besluit experiment regelrechter

⁵⁴ Art. 17 lid 3 sub g Tijdelijk besluit experiment regelrechter

⁵⁵ Art. 17 lid 3 sub h Tijdelijk besluit experiment regelrechter

⁵⁶ Art. 17 lid 3 sub o Tijdelijk besluit experiment regelrechter

⁵⁷ Art. 17 lid 3 sub p Tijdelijk besluit experiment regelrechter

⁵⁸ Art. 20 Tijdelijk besluit experiment regelrechter